

Teamet

– utvikling, effektivitet
og endring i grupper

*Til min veileder, mentor
og gode venn Olav Skårdal*

Endre Sjøvold

Teamet

– utvikling, effektivitet
og endring i grupper

UNIVERSITETSFORLAGET

© Universitetsforlaget 2006

ISBN-13: 978-82-15-00520-9

ISBN-10: 82-15-00520-9

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Uniform v/Atle

Sats: Rusaanes Bokproduksjon AS

Trykk og innbinding: AIT Otta AS

Boken er satt med: Times 11/14

Papir: 90 g G-print

Innhold

FORORD	11
Takk	12
INNLEDNING	13
Hvorfor denne boken?	13
Hvorfor teambygging?	14
Myter om teambygging	15
Hva er en gruppe?	17
Et felles rammeverk	18
Bokens oppbygning	21
DEL I GRUPPERS PRESTASJON OG UTVIKLING	23
KONSEKVENSENE AV Å UNDERVURDERE GRUPPER	23
KAPITTEL 1 YTER GRUPPER BEDRE ENN SUMMEN AV MEDLEMMENE?	25
Yter vi bedre sammen med andre?	25
Å prestere sammen med andre versus å prestere sammen	28
Å støtte seg til gruppen eller å støttes av gruppen	30
Oppsummering	31
KAPITTEL 2 GRUPPER SOM OPPGAVELØSENDE SYSTEMER	32
Gruppens utvikling som naturgitte sekvensielle faser (Bruce W. Tuckman)	34
Tid som styrende element – TIP-modellen (Joseph E. McGrath)	37
Gruppen som system i likevekt (Robert Freed Bales)	40
Gruppen som sosioemosjonelt system (William C. Schutz)	42
Oppsummering	44
KAPITTEL 3 GRUPPER SOM KOMPLEKSE SOSIALE SYSTEMER	45
Gruppers emosjonalitet (Wilfred R. Bion)	45
Gruppens funksjoner og kontekst – AGIL-modellen (Talcott Parsons) ..	48
Grupper og vekst (Theodore M. Mills)	52
Oppsummering	56

KAPITTEL 4 GRUPPER I BALANSE OG FRI FLYT	57
Gruppen som balansesystem – SPGR-modellen (Endre Sjøvold)	59
Gruppefunksjonene: Individets behov og gruppers kultur	60
Fra rigiditet til «fri flyt» – gruppers modenhet	63
Oppsummering	65
 KAPITTEL 5 TEAMBYGGING SOM BALANSEØVELSE	 66
Roller og funksjon	66
Betydningen av tillit	67
Snurrebasser, læring og balanse	67
«Å lære er som en snurrebass»	69
Hvordan kunne fadeseen vært unngått?	71
Oppsummering	76
 KAPITTEL 6 TEAMBYGGING SOM SKREDDERSØM	 78
Modenhet og utvikling – om skreddersøm	78
Grupper med lav modenhet	78
Grupper med høy modenhet	80
Gruppeutvikling - fra Tilbaketrekning til Synergi	82
Kultur, læring og modenhetsnivå	84
Modenhet og effektivitet	90
Oppsummering	91
 DEL II Å VÆRE EN DEL AV EN GRUPPE	 93
OM Å VÆRE EN FREMMED	93
 KAPITTEL 7 HVORDAN OG HVORFOR TILDELES VI VÅR Plass I GRUPPER?	 95
Hva handlet så dette om?	95
Vannet vi svømmer i – vårt sosiale felt	96
Gruppens umiddelbare ansikt - om atferd, roller og forventninger	100
Struktur, relasjon og opposisjon – om roller og grunnleggende funksjoner	102
Oppsummering	106
 KAPITTEL 8 ROLLETYPEN	 107
Kontroll	109
Omsorg	109
Avhengighet	110
Opposisjon	110
Tilbaketrekning	111
Synergi	112

Hvilken nytte har slike rollebeskrivelser?	112
Båsetting, fastlåste forventninger og spesialiserte roller	113
Oppsummering	117
KAPITTEL 9 GRUPPENS «TRAFIKKREGLER»: NORMER OG	
ROLLESTRUKTURER	118
Normer – gruppens trafikkregler	118
Den «usynlige hånd»	120
Med hvilken kraft styrer normene vår atferd?	121
Rollestrukturer: integrasjon, differensiering og identitet	124
Etablering av roller, gruppers modenhet og effektivitet	126
Oppsummering	128
KAPITTEL 10 SAMHOLD SOM TRUSSEL OG STYRKE.	130
Sprik i funn og definisjoner	132
Sportsteam og ny erkjennelse	134
Forpliktelse og lojalitet som samlende kraft	134
Forskjellighet og uenighet kan styrke ytelsen	135
Kompleksitet, synergi og modenhet	136
Negative konsekvenser av høy kohesjon – «gruppetenkning»	136
Vår gruppe	139
Situasjonen former gruppen	140
Oppsummering	141
KAPITTEL 11 GRUPPE- OG ORGANISASJONSKULTUR.	142
Emosjoner, handling og kultur	142
Hvordan kulturen påvirker oss	143
Verden som sosial konstruksjon	145
Kulturens premissgivere	147
Ulike typer gruppe- og organisasjonskultur	148
Kulturens funksjon	152
Oppsummering	153
KAPITTEL 12 GRUPPERS DYNAMIKK	154
Hva er så gruppedynamikk?	154
En gruppes dynamikk	155
Endring og tid	159
De overvektiges makt	162
Fri flyt «på kanten av kaos»	163
Vår gruppe	165
Oppsummering	165

KAPITTEL 13 ROLLESTRUKTUR OG DYNAMIKK	166
Samarbeid, polarisering og oppløsning	166
Uro, harmoni og prestasjon	173
Hva kan vi lære av dette?	176
Roler, ressurser og fleksibilitet i motsetning til merkelapper og selvopplyllende profetier	177
Oppsummering	179
 DEL III UTFORDRINGER OG MESTRING	181
TO HISTORIER OM LEDELSE	181
HISTORIE 1 JOHN	181
HISTORIE 2 GARRY	182
 KAPITTEL 14 HVORFOR VIRKER IKKE LEDERKONSEPTENE?	185
Tidlige teorier om ledelse.	186
McGregors teori X og teori Y. Et alternativ til det autoritære lederskap	188
Blake og Moutons ledergitterteori og «lederens dilemma»	190
Tannenbaum og Schmidts lederstilkontinuum	192
Lede, se og bli sett	193
Oppsummering	194
 KAPITTEL 15 LEDELSE SOM SITUASJONSBETINGET ØVELSE.	195
Fiedlers modell og situasjonsbestemt ledelse	195
Hersey og Blanchards situasjonsbestemt ledelse	197
House og Mitchells mål–middel-teori. Det utvidede ledelsesbegrep	199
Andre populære lederteorier	203
Er ledelse oppskrytt?	204
Ledelse og gruppefunksjoner	204
Oppsummering	206
 KAPITTEL 16 MAKT	207
Maktens to ansikter	207
Hva er makt?	208
Makt, status og posisjon.	209
To klassikere om formalisert makt	211
Grunnlag for makt	214
Makt og atferd – en modell for identifisering av operative maktbaser	216
Noen eksempler	220
Oppsummering	225

KAPITTEL 17 POLARISERING OG KONFLIKT.	226
Makt, polarisering og konflikt.	226
Gruppedynamikk som polarisering	227
Når polarisering ikke lenger er konstruktiv.	229
Polarisering, konflikt og atferd	229
Konflikthåndtering.	232
En atferdsbasert modell for konfliktløsning	235
Oppsummering	239
KAPITTEL 18 GRUPPEDYNAMIKK PÅ TVERS AV NASJONALE KULTURER.	240
En østlig og en vestlige kultur?	240
Hvordan skiller nordamerikanske grupper seg ut?	242
Den mest fremtredende atferden i de ulike kulturene	243
Resultatenes praktiske betydning	245
Nasjonal kultur og gruppers konstitusjon	246
Forskjeller i type polarisering og polariseringens alvorlighet.	248
Gruppedynamikk og storpolitikk	249
Oppsummering	251
DEL IV HVORDAN BYGGE TEAM?	253
Å SPRENGE GRENSER	253
KAPITTEL 19 TEAMBYGGING – HVORDAN GJØRE DET?	256
Hva er teambygging?	256
Før du vurderer teambygging	258
Kultur og dialog må påvirkes for å utvikle grupper	259
Eksempel på grupper på lagånds nivå	260
Å bygge Lagånd	262
Hva med høyere nivåer?	263
Språkets makt	264
Teambygging er å starte der gruppen er akkurat nå	264
Hvordan påvirke gruppers utvikling – teambyggerens rolle?	265
Å gi tilbakemelding	268
Bruk av video i tilbakemelding	270
Teambyggerens stil	271
Oppsummering	272
KAPITTEL 20 TEAMBYGGING PÅ FIRE NIVÅER	274
Reservasjonsgrupper – «Jeg»	274
Lagåndsgrupper – «Vi»	277

Produksjonsgrupper – «Oss»	281
Nyskapningsgrupper – «Fri flyt»	286
Praktiske konsekvenser for ulike grupper	289
Oppsummering	292
KAPITTEL 21 Å STUDERE GRUPPER – METODER OG TILNÆRMINGER	295
Hvem forsker på grupper?	295
Hvordan forskes det på grupper?	296
Observasjon av grupper	300
Verktøy for systematisk observasjon av grupper	302
Teknikker og verktøy for selvrapportering	313
KAPITTEL 22 EN ENKEL VERTØYKASSE	321
Gruppers liv	322
Farger som «språk» – om systematisering av informasjon	323
Noen enkle verktøy	324
Å konstruere situasjoner	338
EPILOG – OM SYKKELPUMPER, ØSTENS FILOSOFI OG KOMPLEKSITET	342
Å padle i grupper	345
REFERANSER	346
STIKKORD	359